

ข้อสันนิษฐานของกฎหมาย

ประวัติความเป็นมา ความหมายและแนวความคิดของนักนิติศาสตร์

สำหรับเรื่องข้อสันนิษฐานนั้น มีกำเนิดมาจาก การที่มนุษย์ประสบกับเหตุการณ์ที่ซ้ำๆ กัน จึงได้รวบรวมและสรุปเป็นทฤษฎีขึ้นเพื่อประโยชน์ในการคาดหมายเหตุการณ์ต่างๆ อย่างมีเหตุผล ข้อสันนิษฐานในกฎหมายมีกำเนิดจากหลักเกณฑ์เดียวกัน และนักนิติศาสตร์ได้นำมาบัญญัติไว้ในกฎหมายเพื่อให้บุคคลในสังคมยึดถือปฏิบัติ และเนื่องจากหัวใจของกฎหมายคือ เหตุผล ดังนั้นข้อสันนิษฐานในกฎหมายซึ่งมีเหตุผลเป็นพื้นฐานรองรับอยู่ จึงได้รับการยอมรับจากสังคม

มนุษย์ทุกคนมีลักษณะทางชีวภาพที่เหมือนกัน มีมันสมองที่มีประสิทธิภาพสูงสามารถจดจำสิ่งต่างๆ ที่ได้พบเห็นมา และเมื่อได้รับรู้สิ่งใหม่ๆ ก็จะนำเอาประสบการณ์เดิมที่บันทึกไว้ในก็จะถูกรวบรวมจัดระเบียบและสรุปเป็นหลักเกณฑ์ เป็นทฤษฎีขึ้น หากได้ประสบกับเหตุการณ์ที่คล้ายคลึงกันอีก มนุษย์ก็สามารถนำเอาประสบการณ์ที่คล้ายคลึงกันนั้นมาวิเคราะห์และสรุปผลโดยจัดระเบียบและใช้เหตุผลเป็นเครื่องช่วย ผลที่สรุปได้นั้นอาจจะถูกต้องหรือผิดพลาดก็แล้วแต่ประสบการณ์และการใช้เหตุผลได้สมบูรณ์เพียงใด ของแต่ละบุคคลซึ่งต่างกันไป กระบวนการที่ทำให้มีการสรุปผลดังกล่าวนี้เรียกว่า "ความคิดรวบยอด"

ในทำนองเดียวกัน บทกฎหมายต่างๆ ก็ได้บัญญัติขึ้นจากกระบวนการดังกล่าวเช่นกัน และเมื่อพิจารณาถึงกฎหมายที่ไว้กันอยู่ในปัจจุบันนี้ อาจสามารถแยกได้เป็นหลายประเภท ตามแต่นักวิชาการจะเน้นศึกษาไปในด้านใด ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในด้านการศึกษา วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงขอแยกกฎหมายออกเป็นสองประเภทเพื่อสะดวกในการเปรียบเทียบคือ บทบัญญัติของกฎหมายที่เป็นหลักการกับบทบัญญัติของกฎหมายที่เป็นข้อสันนิษฐาน

1. บทบัญญัติที่เป็นหลักการ

หมายถึงบทบัญญัติของกฎหมายทั่วไปที่บัญญัติขึ้นจากประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้วิเคราะห์และใช้เหตุผลสรุปลงอย่างสมบูรณ์จนเป็นที่ยุติลง จึงได้ตราขึ้นเป็นกฎหมาย เช่นตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 7 บัญญัติว่า "ลูกหนี้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวอาจถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายได้ ถ้าลูกหนี้ไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร หรือประกอบธุรกิจในราชอาณาจักร ไม่ว่าด้วยตนเองหรือโดยตัวแทนในขณะที่มีการขอให้ลูกหนี้ล้มละลายหรือภายในกำหนดเวลาหนึ่งปีก่อนนั้น

¹จำเนียร ไซติช่วงและคณะอื่นๆ จิตวิทยาการรับรู้และเรียนรู้ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการศาสนา 2516) หน้า 14-16

2. บทบัญญัติที่เป็นข้อสันนิษฐาน

มีเหตุเนื่องมาจาก การกระทำต่างๆที่เกิดขึ้นและการพิสูจน์พยานหลักฐานนั้นมักจะช้ารอยเค็มเป็นส่วนมากจนทำให้มีการวิเคราะห์ข้อเท็จจริงต่างๆเหล่านั้นและสรุปข้อเท็จจริงบางอย่างลงไป เพื่อให้ยึดถือเป็นหลักเกณฑ์ในเบื้องต้น หรือเป็นกรณีที่ยากแก่การหาข้อยุติลงได้แต่ด้วยเหตุผลประการอื่นที่ทำให้ต้องทำให้ยุติลงทั้งนี้เพื่อเป็นการตัดปัญหา และแก้ปัญหาที่ยากแก่การหาข้อสรุปหรือไม่อาจหาข้อสรุปลงได้นั้นให้ยุติลงโดยอาศัยอำนาจของกฎหมาย เพื่อเป็นฐานแห่งการปรับใช้กฎหมายต่อไป

ประเภทของข้อสันนิษฐานและการใช้ข้อสันนิษฐานของกฎหมาย

ข้อสันนิษฐานที่ใช้อยู่ในวงการกฎหมายมีผู้แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ ข้อสันนิษฐานในกฎหมาย และข้อสันนิษฐานในข้อเท็จจริง

1. ข้อสันนิษฐานในกฎหมาย

คือข้อสันนิษฐานที่บัญญัติไว้ในกฎหมายต่างๆเป็นลายลักษณ์อักษร ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 6 , 17, 154 เป็นต้น

1.1 ลักษณะของข้อสันนิษฐานในกฎหมาย

อาจแยกพิจารณาได้เป็น 2 ลักษณะคือ

ก) ลักษณะของการบัญญัติ มักบัญญัติให้สอดคล้องกับสังคม ซึ่งสามารถแยกได้ออกเป็น 2 ประเภทคือ

(1) พิจารณาในแง่ชุมชน คือเป็นข้อสันนิษฐานที่ตั้งขึ้นโดยอาศัยข้อสังเกตจากเหตุการณ์ที่เป็นอยู่ทั่วไปโดยธรรมดา และในกรณีต่างๆที่จะเกิดเป็นข้อเท็จจริงเช่นในชั้นที่ควรจะวินิจฉัยได้ว่าความจริงคงเป็นไปในทำนองเดียวกันนั้น

(2) พิจารณาถึงความสงบเรียบร้อยของประชาชนเป็นที่ตั้ง

ข) ลักษณะของการบังคับใช้

การแยกข้อสันนิษฐานเป็นลักษณะของการบัญญัติตามที่กล่าวนี้ นักกฎหมายรุ่นหลังจึงมีความเห็นว่าเป็นเหตุผลอย่างหนึ่งที่ฝ่ายนิติบัญญัติเห็นว่าควรให้มีกฎหมายประเภทข้อสันนิษฐานเท่านั้น

1.2 ประเภทของข้อสันนิษฐานในกฎหมาย

ข้อสันนิษฐานในกฎหมายแยกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ข้อสันนิษฐานเด็ดขาด

หมายถึงข้อสันนิษฐานที่ได้บัญญัติขึ้นจากความคาดหวังที่นำมาเชื่อว่ามีความแน่นอนมากที่สุด หรือเป็นข้อสันนิษฐานที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ซึ่งจะต้อง

บัญญัติให้เป็นที่น่าอน เพื่อเป็นหลักยึดถือปฏิบัติจนกฎหมายไม่ยอมให้มีการโต้แย้งหักล้างได้

ข้อสันนิษฐานเด็ดขาดนี้มีบัญญัติอยู่ในตัวบทกฎหมายต่าง ๆ มากมาย ข้อสันนิษฐานใดเป็นข้อสันนิษฐานเด็ดขาด หรือไม่นั้นนักกฎหมายไม่ได้ระบุไว้โดยชัดแจ้ง ดังนั้นจึงต้องพิจารณาจากถ้อยคำของบทบัญญัตินั้นๆ ว่าเป็นข้อสันนิษฐานเด็ดขาดหรือไม่ เช่น มีคำว่า "ถือว่า" "ให้ถือว่า" "ต้องถือว่า" เหล่านี้ เป็นต้น

ผลกระทบของข้อสันนิษฐานเด็ดขาด

เนื่องจากข้อสันนิษฐานเด็ดขาด ถูกบัญญัติขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ที่ยากแก่การหาข้อยุติ หรือไม่อาจหาข้อยุติลงได้ เพื่อให้ยุติลงโดยอาศัยอำนาจของกฎหมาย เช่น ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๕๐ที่บัญญัติว่า "ผู้ใดเจตนาที่จะกระทำต่อบุคคลหนึ่ง แต่ผลของการกระทำแก่อีกบุคคลหนึ่งโดยผลาดไป ให้ถือว่าผู้นั้นกระทำโดยเจตนาแก่บุคคลซึ่งได้รับผลร้ายจากการกระทำนั้น..." เหตุที่กฎหมายต้องบัญญัติไว้เช่นนี้เพราะเป็นปัญหาที่ยากจะหาข้อยุติลงได้ ตัวอย่าง เช่น ผู้ต้องหาถูกจับเพราะยิงคนตายในที่ชุมชน หากไม่มีหลักฐานอื่นประกอบแล้ว เป็นเรื่องยากที่จะพิสูจน์ว่าผู้ต้องหาต้องการฆ่าผู้ตาย เพราะผู้ต้องหาอาจแก้ตัวว่าต้องการฆ่าอีกคนหนึ่ง แต่กระสุนผลาดไปถูกผู้ตายได้อย่างไรก็ไม่ทราบ หากไม่มีกฎหมายสันนิษฐานไว้ ในกรณีนี้ผู้ต้องหาจะไม่ถูกลงโทษตามที่เหมาะสม

ตามปกติ โฉลกต้องเป็นผู้พิสูจน์ความผิดของจำเลยให้ครบองค์ประกอบความผิดนั้นๆ ตามที่กล่าวหา แล้วจำเลยก็มีสิทธิที่จะสืบพิสูจน์เพื่อหักล้างข้อกล่าวหาของโจทก์ แต่ถ้าจำเลยตกอยู่ในบังคับของข้อสันนิษฐานเด็ดขาดแล้ว สิทธิของจำเลยในการดำเนินคดีก็จะเปลี่ยนแปลงไป

ผลกระทบของข้อสันนิษฐานเด็ดขาดนี้สามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

ก) กระทบต่อความรับผิดชอบของจำเลย

ตามปกติเมื่อมีคดีสู่ศาล ฝ่ายโจทก์จะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าจำเลยได้กระทำการอันเป็นความผิด และจำเลยไม่อาจหักล้างได้แล้ว จำเลยจึงจะต้องรับผิดชอบ แต่ถ้าคดีตกอยู่ในบังคับของข้อสันนิษฐานเด็ดขาดแล้ว โจทก์เพียงแต่นำสืบพยานหลักฐานต่างๆ ให้เข้าเงื่อนไขซึ่งที่ระบุไว้ในข้อสันนิษฐานนั้นระบุไว้เท่านั้นก็เป็นการเพียงพอให้จำเลยต้องรับผิดชอบแล้ว โดยจำเลยจะถูกตัดสิทธิไม่ให้โต้เถียงได้เลย ทางเดียวที่จะทำได้คือ สืบพิสูจน์ว่าการผิดของจำเลยไม่เข้าข้อสันนิษฐานเท่านั้น ทำให้จำเลยถูกตัดสิทธิในการปฏิเสธความรับผิดชอบ

ข) กระทบต่อภาระการพิสูจน์

ภาระการพิสูจน์ในที่นี้ หมายถึง ภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งที่ตนเป็นผู้กล่าวอ้างขึ้นมาเพื่อให้ศาลเห็นจริงดังที่ตนกล่าวอ้าง

ข้อสันนิษฐานเด็ดขาดเป็นการยุติข้อเท็จจริงบางประการลงอย่างเด็ดขาด เพื่อเป็นหลักในการปรับบทกฎหมายต่อไป มีผลให้โจทก์ได้รับประโยชน์คือ ภาระการพิสูจน์ต่างๆจะถูกลดลงให้เหลือเพียงพิสูจน์ให้เข้าเงื่อนไขแห่งข้อสันนิษฐานนั้นเท่านั้น จำเลยก็หมดโอกาสที่จะพิสูจน์พยานหลักฐานหักล้างข้อสันนิษฐานนั้นได้เลย

ค. กระทบต่อการลู่คดี

ในกรณีที่เกิดอยู่ในข้อบังคับของข้อสันนิษฐานเด็ดขาดแล้ว โจทก์จะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนั้น กล่าวคือข้อสันนิษฐานเหล่านั้นจะช่วยลดภาระในการพิสูจน์และหน้าที่นำสืบลงอย่างมาก แต่สำหรับจำเลยจะถูกบังคับโดยปริยายโดยต้องให้การต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ว่าการผิดของตนไม่เข้าข้อสันนิษฐาน

2. ข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาด

หมายถึงข้อสันนิษฐานที่กฎหมายบัญญัติขึ้นมาจากความคาดหมายเช่นกันแต่มีความแน่นอนน้อยกว่า กฎหมายจึงยอมให้มีการโต้แย้งหักล้างได้ แต่ที่มีการบัญญัติไว้ก็เพื่อให้เป็นหลักเกณฑ์ขึ้นต้นเพื่อยึดถือปฏิบัติเท่านั้น ข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาดนี้มักจะใช้ถ้อยคำว่า "ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า" "ให้สันนิษฐานว่า" หรือ "ให้ถือว่า.....เว้นแต่" เหล่านี้เป็นต้น ตัวอย่างเช่น ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย มาตรา 8 บัญญัติว่า

มาตรา 8 "ถ้ามีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้เกิดขึ้น ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

(1) ถ้าลูกหนี้โอนทรัพย์สินหรือสิทธิจัดการทรัพย์สินของตนให้แก่บุคคลอื่นเพื่อประโยชน์แห่งเจ้าหนี้ทั้งหลายของตน ไม่ว่าได้กระทำการนั้นในหรือนอกราชอาณาจักร

(2) ถ้าลูกหนี้โอนหรือส่งมอบทรัพย์สินของตนไปโดยการแสดงเจตนาลวง หรือโดยการฉ้อฉล ไม่ว่าได้กระทำการนั้นในหรือนอกราชอาณาจักร

(3) ถ้าลูกหนี้โอนทรัพย์สินของตนหรือก่อให้เกิดทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดขึ้นเหนือทรัพย์สินนั้น ซึ่งถ้าลูกหนี้ล้มละลายแล้วจะต้องถือว่าเป็นการให้เปรียบ ไม่ว่าได้กระทำการนั้นในหรือนอกราชอาณาจักร

(4) ถ้าลูกหนี้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้เพื่อประวิงการชำระหนี้หรือมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้

ก. ออกไปเสียนอกราชอาณาจักร หรือได้ออกไปก่อนแล้วและคงอยู่นอกราชอาณาจักร

ข. ไปเสียจากเคหะสถานที่เคยอยู่ หรือซ่อนตัวอยู่ในเคหะสถาน หรือหลบไป หรือโดยวิธีอื่นหรือปิดสถานที่ประกอบธุรกิจ

ค. ยักย้ายทรัพย์สินไปให้พ้นอำนาจศาล

ง. ยอมตนให้ต้องคำพิพากษาซึ่งบังคับให้ชำระเงินซึ่งตน

ไม่ควรถูกชำระ

(5) ถ้าลูกหนี้ถูกยึดทรัพย์สินตามหมายบังคับคดี หรือไม่มีทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดที่จะพึงยึดมาชำระหนี้ได้

(6) ถ้าลูกหนี้แถลงต่อศาลในคดีใดๆว่าไม่สามารถชำระหนี้ได้

(7) ถ้าลูกหนี้แจ้งให้เจ้าหน้าที่คนใดคนหนึ่งของตนทราบว่าไม่สามารถชำระหนี้ได้

(8) ถ้าลูกหนี้เสนอคำขอประนอมหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตั้งแต่สองคนขึ้นไป

(9) ถ้าลูกหนี้ได้รับหนังสือทวงถามจากเจ้าหนี้ให้ชำระหนี้แล้วไม่น้อยกว่าสองครั้งซึ่งมีระยะเวลาห่างกันไม่น้อยกว่าสามสิบวัน และลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ "

ผลกระทบของข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาด

แม้ข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาดจะมีกำเนิดเช่นเดียวกับข้อสันนิษฐานเด็ดขาดก็ตาม แต่เมื่อเปรียบเทียบถึงบทบาทแล้ว ข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาดนี้มีบทบาทมากกว่า มีความสำคัญมากกว่าและมีที่ใช้ในกฎหมายมากกว่าด้วย ทั้งนี้เนื่องจากข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาดนี้มีระดับมีความเป็นไปได้น้อยกว่าข้อสันนิษฐานเด็ดขาด จึงทำให้ฝ่ายนิติบัญญัติหยิบยกขึ้นมาใช้ได้ง่ายกว่า และได้บัญญัติขึ้นเพื่อให้เป็นหลักในการยึดถือปฏิบัติในชั้นต้นเท่านั้น

ด้วยเหตุนี้ กฎหมายจึงยอมให้มีการนำสืบหักล้างได้ และด้วยเหตุที่กฎหมายยอมให้นำสืบหักล้างได้นี้เอง จึงทำให้ผลกระทบของข้อสันนิษฐานเช่นนี้มีน้อยกว่าข้อสันนิษฐานเด็ดขาดซึ่งพอแยกพิจารณาได้ดังนี้

ก. กระทบต่อความรับผิดชอบจำเลย

ในคดีที่จำเลยตกอยู่ในบังคับของข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาดนั้นจำเลยจะถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่ากระทำความผิด ต่อเมื่อจำเลยพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานนี้ได้แล้วจึงจะทำให้จำเลยพ้นข้อกล่าวหา ซึ่งหากเป็นข้อสันนิษฐานเด็ดขาดแล้วจำเลยจะไม่มีโอกาสเช่นนี้เลย

ข. กระทบต่อภาระการพิสูจน์

สำหรับโจทก์ ข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาดนี้มีผลเช่นเดียวกับข้อสันนิษฐานเด็ดขาด คือทำให้โจทก์เพียงแต่สืบพยานให้เข้าข้อสันนิษฐานก็เป็นการเพียงพอแล้ว แต่ในส่วนของจำ

เลขนั้นข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาดมีผลกระทบน้อยกว่ามาก แต่จำเลยจะต้องมีการการพิสูจน์มากกว่า ข้อสันนิษฐานเด็ดขาด กล่าวคือทำให้จำเลยมีภาระที่จะต้องแสดงให้เห็นว่า ข้อเท็จจริงที่โจทก์ พิสูจน์นั้น ไม่อาจนำเข้าสู่ข้อสันนิษฐานได้ และจำเลยยังสามารถพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานนี้ได้อีกชั้น หนึ่ง โดยแสดงให้เห็นว่าแม้จะตกอยู่ในบังคับข้อสันนิษฐานแล้วก็ตาม แต่มีข้อเท็จจริงบางอย่างที่ แสดงให้เห็นว่าไม่เป็นไปตามที่สันนิษฐานได้อีกด้วย

ค. กระทบต่อการต่อสู้คดี

ผลกระทบของข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาดนี้ เป็นเช่นเดียวกับกับข้อสันนิษฐาน เด็ดขาด กล่าวคือแม้ในคดีอาญาจำเลยจะมีสิทธิไม่ให้การต่อสู้คดี แต่หากเข้าข้อกำหนดของข้อสัน นิษฐานแล้วหากจำเลยนิ่งเฉยเท่ากับจำเลยยอมรับผิดตามที่โจทก์กล่าวหา จำเลยจึงถูกบังคับโดย ปริยาธิให้ต่อสู้คดี ส่วนใน คดีแพ่งจำเลยต้องต่อสู้คดี เพราะข้อใดจำเลยไม่ต่อสู้ไว้ถือว่าจำเลยรับ ตามที่โจทก์กล่าวหา

2. ข้อสันนิษฐานในข้อเท็จจริง

ไม่ได้เกิดจากบทบัญญัติของกฎหมาย แต่ผู้ใช้กฎหมายเป็นผู้ค้นคิดขึ้นเพื่อนำมาใช้ กิ่งนี้เพราะเมื่อข้อเท็จจริงต่างๆที่รวบรวมได้ไม่สมบูรณ์พอ ก็จำเป็นต้องอาศัยการวิเคราะห์จากข้อเท็จ จจริงต่างๆ ที่รวบรวมได้และคาดหมายเอาว่าน่าจะมีข้อเท็จจริงอีกอย่างหนึ่งเกิดขึ้น กิ่งนี้โดยอาศัย เหตุผลซึ่งเป็นที่ยอมรับเป็นเครื่องมือในการคาดหมายซึ่งส่วนใหญ่จะใช้ในรูปการใช้ดุลพินิจในการ รับฟังพยานหลักฐาน

ในประเทศอังกฤษ มีหลัก *res ipsa loquitur the thing speaks for itself* (หมายถึงเหตุการณ์ย่อมแจ้งชัดอยู่ในตัว) หมายความว่า พฤติการณ์ต่างๆแสดงอยู่ในตัว แล้วว่าเรื่องนั้นเป็นมาอย่างไร ตัวอย่างเช่น หากเด็กบฏีสุนัข หรือเกิดระหว่างที่สามิภรรยาถูก ศาลสั่งให้แยกกันอยู่ จะเห็นได้ว่าเด็กนั้นไม่ใช่บุตรของสามี (เป็นการสันนิษฐาน) เว้นแต่จะมีข้อพิ สัจจนว่าเด็กนั้นเป็นบุตรที่เกิดจากสามี หรือ ในกรณีละเมิด มีบางกรณีที่จะเห็นได้อยู่ใน ตัวว่าต้องเกิดจากความประมาทเลินเล่อ เช่น เรือที่กำลังแล่น ชนเรือที่จอดอยู่ ผู้กล่าวอ้างซึ่งมี หน้าที่พิสูจน์ถึงความประมาทเลินเล่อก็ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์อะไรมากไปกว่าการติดตั้งกล่าวได้เกิดขึ้น อีก ฝ่ายหนึ่งจึงมีหน้าที่ต้องพิสูจน์ว่าเหตุที่เกิดขึ้นไม่ได้เนื่องจากความประมาทเลินเล่อของตน

ในประเทศไทยนั้น ข้อสันนิษฐานในข้อเท็จจริงเหล่านี้ จะเห็นได้จากคำพิพากษา ของศาลฎีกา ตัวอย่างเช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 410/2496 " ข้อเท็จจริงได้ความว่าจำเลยรับเหมาส่งแม่ไม้ 76 ต้น ของผู้มีชื่อจากปากน้ำโหลงมากรุงเทพฯ จำเลยได้ส่งมากับแม่ไม้ด้วย เมื่อถึงอำเภอ มโนรมย์ พนักงานไม่ได้ตรวจไม้ ตรวจแต่ใบเบิกส่ง ครั้นมาถึงเมืองไชยนาท ตำรวจภูธร ตรวจไม้จำเลยพบไม้เกิน 3 ต้นไม้เกินไม่มีตราภาษีและตราขายตีประจำ โจทก์สืบพยานได้

ความเพียงว่าไม้ของโจทก์เคยหายตามลำน้ำเนื่องจากไม้ของกลางที่จับได้ในจะหายด้วยประการใดพยานไม่ทราบ จำเลยรับว่าจับไม้ของกลางได้ที่จำเลย

ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้องเพราะโจทก์สืบพยานไม่ได้ความเพียงพอที่จะเห็นว่าจำเลยผิดโจทก์อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลชั้นต้น

โจทก์ฎีกา ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ศาลล่างปรึกษาความเช่นนี้มีขอบการที่จะวางลงเป็นบรรทัดโดยเด็ดเดี่ยวว่า ในคดีลักทรัพย์ทุกเรื่อง โจทก์จะต้องมีสักขีพยานรู้เห็นเวลาลักนั้นใช้ไม่ได้ จริงอยู่เรื่องคดีลักทรัพย์ซึ่งมีที่รักษาได้เป็นแห่งหน เหมือนม้าแลกระบืออยู่มีที่ เมื่อมีผู้ร้ายลัก คงต้องมีสักขีพยานรู้เห็น เจ้าทรัพย์ทำคำตราสินได้ แต่ไม้สักนั้นไม่มีที่เซตรักษาเป็นแห่งหน เมื่อตัดไม้ลงน้ำแล้ว กฎหมายหรือวิธีใช้ตราป่าไม้ตกลงในไม้นั้น ย่อมให้ความคุ้มครองแสดงกรรมสิทธิ์ แห่งเจ้าของไม้รักษาอยู่ได้ในลำน้ำกระทั่งถึงด่านภาษีและต้องมีใบเบิกตราขายเป็นทางป้องกันมั่นคงอีกชั้นหนึ่งดังนี้ คดีเรื่องนี้พนักงานจับได้ไม้ของกลาง 3 ต้นที่จำเลยไม่มีบัตรวางตราป่าไม้ของบริษัทเจ้าทรัพย์ตีประจำและไม่มีตราภาษีตราขายตีเลย และทั้งโจทก์มีพยานประกอบว่าไม้ของโจทก์เคยหายตามลำน้ำเสมอด้วย ดังนั้นหน้าที่สืบพิสูจน์จึงตกแก่จำเลยที่จะต้องแสดงความบริสุทธิ์ว่าได้ไม้ของกลางที่จับมานั้น โดยประการใดประการหนึ่ง แต่จำเลยไม่มีพยานสืบแสดงความบริสุทธิ์ จำเลยมีความผิดฐานรับของโจร

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1215/2496 ข้อเท็จจริงได้ความว่า จำเลยเป็นผู้รับเครื่องคิดเลขของโจทก์ไว้เพื่อทดลองใช้ ในระหว่างทดลองเครื่องคิดเลขตกลงยังพื้นที่ทำการ เครื่องคิดเลขเสียหายโจทก์ซ่อมแล้วขายให้จำเลย จำเลยไม่ยอมรับซื้อ

ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยรับผิดใช้คำช่อมกับคำเสื่อม

จำเลยอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน

จำเลยฎีกา ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าจำเลยเป็นผู้รับเครื่องคิดเลขของโจทก์ไว้เพื่อทดลอง และปรากฏว่าเครื่องคิดเลขชำรุดเสียหายในขณะที่เครื่องคิดเลขชำรุดเสียหาย ในขณะที่เครื่องคิดเลขอยู่ในความครอบครองจำเลย ดังนั้นโดยปกติและตามกฎหมายจำเลยก็ต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ เว้นแต่จะสืบแก้ตัวได้ว่าไม่ต้องรับผิดชอบด้วยเหตุใด จึงพิพากษายืน

เหตุผลที่กฎหมายยอมรับข้อสันนิษฐานของกฎหมาย

บทบัญญัติของกฎหมายประเภทข้อสันนิษฐานนี้เกิดขึ้นจากความน่าเชื่อ ความเป็นไปได้ และความจำเป็นหรือนโยบายของรัฐ ดังนั้น ข้อสันนิษฐานเหล่านี้จึงไม่ได้เกิดขึ้นจากเหตุผลอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว หากแต่ประกอบขึ้นด้วยการผสมระหว่างเหตุผลหลายอย่างเข้าด้วยกัน แต่เหตุผลที่สำคัญที่สุดที่ทำให้เกิดข้อสันนิษฐานคือ ความเป็นไปได้ของข้อสันนิษฐานนั้น เหตุผลสำคัญประการอื่นคือ เนื่องจากตามปกติธรรมดาของข้อเท็จจริงอันนั้น เป็นการยากที่จะพิสูจน์ได้ และเมื่อมีข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งเกิดขึ้น และมีความเป็นไปได้มากที่จะทำให้เชื่อว่าข้อเท็จจริงที่ยากแก่การพิสูจน์นั้นมีอยู่จริง ย่อมเป็นการสมเหตุสมผลและเป็นการประหยัดเวลาอย่างมากที่จะสรุปว่า

มีข้อเท็จจริงอีกอย่างหนึ่งเกิดขึ้นจริง จนกว่าจะมีการพิสูจน์หักล้างได้ว่าไม่มีอยู่จริง

ตัวอย่างการสร้างข้อสันนิษฐานขึ้นใช้นั้น เกิดจากการรวบรวมเหตุผลหลายอย่างมา ประกอบเข้าด้วยกันแล้วกำหนดขึ้นเป็นข้อสันนิษฐาน เช่น ในสหรัฐอเมริกาได้มีข้อสันนิษฐานดังนี้

การปฏิบัติหน้าที่ทางราชการโดยเจ้าพนักงานของรัฐ รวมทั้งการดำเนินการทางศาลจะถูกสันนิษฐานว่า เป็นการปฏิบัติงานตามปกติและชอบด้วยกฎหมาย เหตุผลของการบัญญัติข้อสันนิษฐานนี้ได้แก่มีความเป็นไปได้และความยากลำบากของการที่จะพิสูจน์ว่าเจ้าพนักงานของรัฐประพฤติดัวในลักษณะที่ปกติและชอบด้วยกฎหมาย³

จดหมายที่ได้จำหน่ายของมีที่อยู่และติดแสตมป์ถูกต้องและได้ส่งไปรษณีย์แล้วจะถูกสันนิษฐานว่า จดหมายถึงผู้รับตามกำหนดแล้ว เหตุผลคือ มีความเป็นไปได้และความยากในการพิสูจน์ถึงการส่งในทางอื่น⁴

ถ้าจำเลยปรากฏตัวในบริเวณที่ตั้ง โรงกลั่นหรืออุปกรณ์การต้มกลั่นที่ไม่ได้รับอนุญาต ให้สันนิษฐานว่าจำเลยเป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครอง เหตุผลคือความยากในการพิสูจน์พยาน และนโยบายของรัฐ⁵

ถ้าจำเลยปรากฏตัวในบริเวณที่ตั้งหรือที่ซึ่งประกอบกิจการต้มเหล้าเถื่อน ให้สันนิษฐานว่าจำเลยมีส่วนร่วมในการต้มเหล้าเถื่อนนั้น เหตุผลคือความยากในการพิสูจน์พยาน และมีความเป็นไปได้มาก⁶

เหตุผลที่กฎหมายไทยยอมให้มีการสันนิษฐาน ได้มีผู้รวบรวมเหตุผลไว้ดังต่อไปนี้

1. เพื่อขจัดความไม่ยุติธรรมที่อาจเกิดขึ้น เนื่องจากคู่ความฝ่ายหนึ่งได้เปรียบอย่างมากในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงบางประการ เพราะคู่ความฝ่ายนั้นเป็นฝ่ายที่รู้เห็นข้อเท็จจริงนั้นฝ่ายเดียว จึงเป็นการสมควรและชอบด้วยเหตุผลที่จะให้ภาระการพิสูจน์ตกอยู่กับคู่ความฝ่ายนั้น กรณีเช่นกฎหมายจะสันนิษฐานให้เป็นคุณแก่ฝ่ายที่เสียเปรียบ เพื่อให้ฝ่ายที่ได้เปรียบต้องรับภาระการพิสูจน์ เช่น ตามพระราชบัญญัติควบคุมอาหารสัตว์ พ.ศ. 2506 มาตรา 13 จำเลยจะอ้างแต่เพียงว่าไม่รู้ว่าเป็นอาหารสัตว์ที่ประกอบเพื่อการค้าหรือทำการค้า เป็นอาหารสัตว์ที่เสื่อมคุณภาพ หรืออาหารสัตว์ปลอมปนเพื่อให้ตนพ้นผิดนั้นไม่ได้ แต่ถ้าจะให้พ้นผิดแล้วจะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าตนมีเหตุสมควรเชื่อว่าอาหารสัตว์เหล่านั้นไม่เป็นอาหารสัตว์เสื่อมคุณภาพหรืออาหารสัตว์ปลอมปน เพราะข้อเท็จจริงเหล่านี้อยู่ในความรู้เห็นของจำเลย

³Mo Cormick's Handbook of the law of Evidence 2nd ed. 1972p.807

⁴Ibid, pp.807-808

⁵United States V. Gaincy 380 R.S.63 (1965)

⁶United States V. Romano 382 U.S.136 (1965)

2. เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายทางเศรษฐกิจ สังคม หรือนโยบายด้านอื่นของรัฐ เช่น ตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ.2478 มาตรา 6 ที่ว่า ผู้ใดอยู่ในวงการพนันให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นเล่นด้วย เพราะเป็นนโยบายของรัฐที่จะป้องกันและปราบปรามการเล่นพนัน

3. เพื่อเป็นหลักในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี เช่น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 6 บัญญัติว่าให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลทุกคนกระทำการโดยสุจริต

4. เพื่อแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากความไม่แน่นอนบางประการ เช่น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 ให้สันนิษฐานว่า การกระทำความผิดในเรือไทยหรืออากาศยานไทย ไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใดให้ถือว่ากระทำความผิดในราชอาณาจักร เนื่องจากเป็นการยากที่จะกำหนดว่าดินแดนที่เป็นน่านน้ำและน่านฟ้านั้นมีขอบเขตแค่ไหน เพียงใด หากกฎหมายอาญาใช้บังคับเฉพาะในดินแดนที่เป็นราชอาณาจักรไทยเท่านั้น ก็จะเกิดปัญหายุ่งยากมากกว่าคือ เป็นการยากที่จะพิสูจน์ว่า ขณะความผิดเกิดขึ้นอยู่ในราชอาณาจักรไทยหรือไม่ และเหตุผลทางการเมืองที่ต้องการควบคุมและคุ้มครองบุคคลและทรัพย์สินที่อยู่ในเรือหรืออากาศยานไทย

5. เพื่อความรวดเร็วและประหยัดค่าใช้จ่าย เมื่อข้อเท็จจริงอันหนึ่งเกิดขึ้นแล้ว โดยปกติมีความเป็นไปได้อย่างมากที่ข้อเท็จจริงอีกอันหนึ่งจะเกิดขึ้นตามมา และเนื่องจากการพิสูจน์ข้อเท็จจริงอันแรกอาจทำได้โดยรวดเร็วและประหยัดกว่า กฎหมายจึงยอมให้รับฟังข้อเท็จจริงอันหลังได้ เมื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงอันแรกได้แล้ว เพราะเป็นการประหยัดเวลาและข้อเท็จจริงอันหลัง เช่น ตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ.2478 มาตรา 5 บัญญัติว่า "ผู้ใดจัดให้มีการเล่นซึ่งตามปกติย่อมพนันเอาเงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นแก่กัน ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นจัดให้มีขึ้นเพื่อผลประโยชน์แห่งตน และผู้ใดเข้าเล่นอยู่ด้วยก็ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นพนันเอาเงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่น"

6. ความเป็นไปได้ของข้อสันนิษฐานนั้นๆมีมาก ข้อนี้เป็นเหตุผลที่สำคัญที่สุด ถือเป็นหัวใจของข้อสันนิษฐานทุกข้อ เพราะกฎหมายบัญญัติขึ้นมาเพื่อให้สังคมยอมรับและปฏิบัติตาม ไม่ใช่ให้สังคมฝืน ดังนั้นข้อสันนิษฐานต่างๆ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องประกอบด้วยเหตุผลและความน่าเชื่อถืออย่างมาก เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าข้อสันนิษฐานนั้นๆมีเหตุผลเป็นขึ้นเป็นตอน มีแนวโน้มที่จะเป็นไปได้ตามข้อสันนิษฐาน

ปัญหาความรับผิดชอบของผู้แทนนิติบุคคลที่เกิดจากข้อสันนิษฐาน

ได้มีการกำหนดเหตุผลที่รองรับข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้แทนนิติบุคคล เพื่อให้เป็นที่ยอมรับกันไว้ดังต่อไปนี้

1. ผู้แทนนิติบุคคลมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อนิติบุคคลและต่อสังคมด้วย ซึ่งมีความสำคัญมาก หน้าที่ดังกล่าวนี้รัฐเป็นผู้กำหนดให้ ดังเช่นปัญหาเกี่ยวกับทางธุรกิจ ประเทศไทยใช้ระบบเศรษฐกิจแบบเสรี เอกชนสามารถที่จะประกอบกิจการได้อย่างกว้างขวาง - ซึ่งเป็นการเอื้ออำนวยให้เอกชนหาประโยชน์หรือผลกำไรจากวงการธุรกิจได้เต็มที่ ถ้าหากมีนักธุรกิจที่ไม่มีความรับ

ผิดชอบต่อสังคมแล้ว ผู้บริโภคอาจต้องซื้อสินค้าในราคาที่สูงเกินไปเนื่องจากผลของการผูกขาด เป็นต้น เมื่อธุรกิจของนิติบุคคลมีผลกระทบต่อสาธารณชนและความมั่นคงของประเทศเช่นนี้ จึงเป็นการจำเป็นที่รัฐต้องกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบที่เข้มงวดให้แก่นิติบุคคล และผู้แทนนิติบุคคล เช่น พระราชบัญญัติกำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาด พ.ศ. 2522

2. นโยบายของรัฐที่จะควบคุมผู้แทนนิติบุคคล ที่จะไม่ให้ฉวยโอกาสจากการเป็นผู้แทนนิติบุคคลกระทำผิดขึ้นเพราะกิจการที่นิติบุคคลดำเนินการอยู่นั้น ส่งผลกระทบต่อสาธารณชนอันเป็นการป้องกันและคุ้มครองสาธารณชน เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มีเหตุผลในการประกาศใช้คือ "เนื่องจากปัจจุบันนี้การเสนอสินค้าและบริการต่างๆต่อประชาชนนับวันแต่จะเพิ่มมากขึ้น ผู้ประกอบธุรกิจการค้าและผู้ประกอบธุรกิจโฆษณา ได้นำวิชาการในทางการตลาดและทำการโฆษณามาใช้ในการส่งเสริมการขายสินค้าและบริการซึ่งการกระทำดังกล่าวทำให้ผู้บริโภคตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ เพราะผู้บริโภคไม่อยู่ในฐานะที่ทราบภาวะตลาดและความจริงที่เกี่ยวกับคุณภาพและราคาของสินค้าและบริการต่างๆได้อย่างถูกต้องทันที่วงที่ นอกจากนั้น ในบางกรณีแม้จะมีกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค โดยการกำหนดคุณภาพและราคาของสินค้าและบริการอยู่แล้วก็ตาม แต่การที่ผู้บริโภคแต่ละรายจะไปฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือผู้ประกอบธุรกิจโฆษณา เมื่อมีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคย่อมจะเสียเวลาและค่าใช้จ่ายเป็นการไม่คุ้มค่า และผู้บริโภคจำนวนมากไม่อยู่ในฐานะที่จะสะดวกและเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีได้ และในบางกรณีก็ไม่อาจจะยับยั้งการกระทำที่จะเกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคได้ทันที่วงที่ สมควรมีกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคเป็นการทั่วไป โดยกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจการค้า และผู้ประกอบธุรกิจโฆษณา ต่อผู้บริโภคเพื่อให้ความเป็นธรรมตามสมควรแก่ผู้บริโภค ตลอดจนจัดให้มีองค์กรของรัฐที่เหมาะสมเพื่อตรวจตรา ดูแล และประสานงานการปฏิบัติงานของส่วนราชการต่างๆในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น"

3. ความยากลำบากในการหาพยานหลักฐานที่จะเอาผิดกับผู้แทนของนิติบุคคล เพราะการกระทำที่ผิดต่อกฎหมายซึ่งกระทำโดยผู้ที่มีความรู้ความสามารถระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปย่อมต้องรัดกุม เนื่องจากเป็นระบบเศรษฐกิจเสรี จึงไม่เปิดโอกาสให้รัฐเข้าควบคุมทุกขั้นตอนของการดำเนินงานได้ ยิ่งกว่านั้นรัฐบาลก็ไม่มีเจ้าหน้าที่มากพอที่จะตรวจตราการค้าและการได้ของใกล้ชิด และการจะให้เจ้าหน้าที่เข้าตรวจตราการค้าและการนั้นต้องให้เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถอย่างมากด้วย

เหตุผลที่สนับสนุนข้อสันนิษฐานความรับผิดชอบของผู้แทนนิติบุคคล

เมื่อมีเหตุผลอันเป็นพื้นฐานที่มั่นคงรองรับดังเช่นที่กล่าวมาแล้ว จึงได้มีการกำหนดข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้แทนนิติบุคคลขึ้น ให้มีความรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวในความผิดที่เกิดขึ้นจากการกระทำการแทนนิติบุคคล ซึ่งมีผู้เห็นว่าข้อสันนิษฐานดังกล่าวไม่ขัดกับหลักนิติธรรมและรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ

1. แม้ว่านิติบุคคลจะมีกิจการที่ใหญ่โตเพียงใดก็ตาม ก็ยังคงถือว่าเป็นนิติบุคคลเพียงบุคคลเดียว การบริหารหรือการดำเนินการก็ยังเป็นเรื่องภายในของนิติบุคคลอยู่ การที่พนักงานของนิติบุคคลกระทำการเพื่อกลับแกล้งนิติบุคคลนั้น กฎหมายได้กำหนดเป็นความผิดของผู้เป็นเป็นการส่วนตัว หรือกรณีที่พนักงานหรือผู้แทนนิติบุคคลกระทำการเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว กรณีเช่นนี้เป็นหน้าที่ของผู้แทนนิติบุคคลที่จะต้องพิจารณาในระบบภายในของนิติบุคคลนั้นเอง จะโยนภาระให้แก่รัฐเพื่อควบคุมพนักงานของนิติบุคคลย่อมไม่ชอบด้วยเหตุผล เพราะขัดกับระบบเศรษฐกิจแบบเสรี ที่ห้ามรัฐเข้าไปก้าวก่ายกิจการของเอกชนเกินความจำเป็น ตัวอย่างเช่น เมื่อพนักงานของบริษัทไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมาย พนักงานผู้นั้นก็จะมีตามผิดตามที่บัญญัติไว้ ส่วนนิติบุคคลนั้นจะมีความผิดหรือไม่ หากมีความผิด ผู้แทนนิติบุคคลก็จะถูกกฎหมายสันนิษฐานว่ามีความผิดไว้ก่อน เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น ซึ่งเมื่อพิจารณาตามพระราชบัญญัติน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2521 มาตรา 26

บัญญัติว่า "ผู้ใดไม่ยอมให้ หรือไม่ยอมส่งตัวอย่างน้ำมันเชื้อเพลิง หรือไม่ยอมตรวจ สอบปริมาณของน้ำมันเชื้อเพลิง หรือไม่ให้ความสะดวกแก่ พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือไม่แสดงบัญชีเอกสารหรือหลักฐานตามมาตรา 18 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทและปรับเพิ่มอีกไม่เกินวันละหนึ่งพันบาทจนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้อง"

จะเห็นได้ว่าพนักงานของนิติบุคคลไม่มีส่วนได้เสียต่อการฝ่าฝืนเลย ในทางตรงข้ามผู้ที่อาจได้รับประโยชน์คือนิติบุคคล คือผู้แทนนิติบุคคลสั่งให้พนักงานผู้นั้นฝ่าฝืน ซึ่งเท่ากับเป็นการใช้ให้กระทำความผิดและในกรณีนี้นิติบุคคลนั้นต้องรับผิดชอบด้วย ในกรณีที่เป็นการกระทำของพนักงานเองผู้แทนนิติบุคคลก็อาจแสดงหลักฐานได้ว่า ผู้แทนนิติบุคคลได้มีคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรให้พนักงานปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดแล้ว ซึ่งถ้ารับฟังและเชื่อได้ตามหลักฐานดังกล่าวแล้วผู้แทนนิติบุคคลก็ไม่ต้องรับผิดชอบตามข้อสันนิษฐานของกฎหมาย จะเห็นได้ว่าคดีเช่นนี้ฝ่ายโจทก์จะต้องหาหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดของนิติบุคคลเสียก่อนเพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้แทนนิติบุคคลมีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีเพราะนิติบุคคลแสดงเจตนาเองไม่ได้ และเมื่อพิสูจน์ได้ว่าผู้แทนนิติบุคคลเกี่ยวข้องกับคดี อันทำให้เป็นความผิดของนิติบุคคลแล้ว จึงเข้าข้อสันนิษฐานของกฎหมายที่ตั้งเอาผู้แทนนิติบุคคลเข้ามารับผิดชอบ หากผู้แทนนิติบุคคลพิสูจน์ไม่ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นก็ต้องรับผิดชอบ

